

RECENZJA

JOLANTA ELIZA ŻÓŁTOWSKA, *METODYKA GEOGRAFII OSADNICTWA*
OFICyna WYDAWNICZA POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ
WARSZAWA 2016, SS. 307

W 2016 r. na rynku publikacji z zakresu geografii osadnictwa pojawiła się książka autorstwa Jolanty Elizy Żółtowskiej pt. *Metodyka geografii osadnictwa*, zawierająca na stronie tytułowej podtytuł *Wybrane modele i narzędzia badań geograficzno-osadniczych oraz możliwości zastosowania ich w planowaniu przestrzennym*. Autorka jest nauczycielem akademickim Politechniki Warszawskiej, specjalistą w zakresie geografii osadnictwa, gospodarki przestrzennej i planowania przestrzennego.

Praca poza wprowadzeniem i zakończeniem składa się z ośmiu rozdziałów. Rozdział pierwszy nosi tytuł „Metodyka planowania układów osadniczych”, natomiast pozostałe sześć prezentują kolejno: „Metody związane z...”: teorią ośrodków centralnych, teorią bazy ekonomicznej, badaniem zjawiska koncentracji przestrzennej osadnictwa, zastosowaniem modeli gravitacji i potencjału, teorią polaryzacji oraz ekonomiką układów osadniczych. Ostatni, ósmy rozdział, to „Metody i narzędzia wspomagające podejmowanie decyzji planistycznych”.

Dobór metod i wskaźników przedstawionych w pracy został podyktowany ich zastosowaniem w planowaniu przestrzennym. Metody te omówione zostały w sposób precyzyjny, jasny, uwzględniający ich rozwój w ujęciu historycznym, a przede wszystkim zalety i ograniczenia. Szkoda tylko, że Autorka nie przedstawiła swojego stanowiska na temat analizowanych procedur badawczych, ani nie zaproponowała metod, które jej zdaniem są wskazane i przydatne na poszczególnych etapach planowania przestrzennego.

Rozdział pierwszy, poświęcony metodyce planowania układów osadniczych, jest bardzo interesującym,

o dużym ładunku teoretycznym wprowadzeniem do następnych rozdziałów.

Dokonano w nim syntetycznego przeglądu przemian w zakresie planowania przestrzennego w ciągu ostatnich 25 lat, wskazując zasadnicze ustawy oraz akty prawne regulujące system. Odwołując się do geografii planistycznej Autorka nawiązała do podstawowych założeń merytorycznych i metodycznych zaproponowanych przez K. Dziewońskiego na łamach „Przeglądu Geograficznego” w 1974 r. co wydaje się obecnie zapomniane przez współczesnych badaczy. Najważniejszym ogniwem rozdziału jest zaproponowana przez Autorkę procedura metodyczna planowania układów osadniczych, składająca się z sześciu etapów.

Omówione w kolejnych sześciu rozdziałach procedury badawcze zostały bardzo wnikliwie opracowane w ujęciu historycznym. Przedstawiono ich wykorzystanie, a co najważniejsze przeprowadzono rzetelną analizę krytyczną uwzględniającą walory i zagrożenia oraz wysunięto postulaty aplikacyjne związane z możliwościami ich zastosowania praktycznego.

W ostatnim, najkrótszym z rozdziałów, zreferowano metody i narzędzia wspomagające podejmowanie decyzji planistycznych w nawiązaniu do ekonometrii i statystyki przestrzennej oraz systemu wspomagania decyzji (DDS). Za niezwykle cenną należy uznać propozycję J. E. Żółtowskiej wykorzystania systemów DSS w technologii WWW w różnych aspektach badawczych wraz z podanymi publikacjami, w których je wykorzystano. Systemy te mogą być wykorzystywane m.in. w analizie rozwoju osadnictwa i przekształceń przestrzennych, w planowaniu wykorzystania terenu, ustalaniu koncepcji wykupu działek budowlanych,

wytyczaniu optymalnych dróg dla korytarzy transportowych, w zarządzaniu zasobami wód i ryzykiem powodziowym, monitorowaniu wpływu zanieczyszczeń oraz w wytyczaniu szlaków turystycznych i planowaniu turystyki.

W zakończeniu podkreślono konieczność podejścia systemowego i zaadaptowania dorobku ogólnej teorii systemów w badaniach osadniczych, bowiem podejście takie zapewnia szerokie możliwości w działalności praktycznej w zakresie planowania przestrzennego.

Autorka założyła, że książka skierowana jest przede wszystkim do planistów przestrzennych pracujących w ośrodkach regionalnych, niemniej jej ważnymi odbiorcami winni stać się studenci takich kierunków studiów, jak geografia, a szczególnie geografia urbanistyczna, gospodarka przestrzenna i zarządzanie, którzy mogą znajdować zatrudnienie w regionalnych i miejskich pracowniach urbanistycznych oraz biurach planowania przestrzennego.

Omawiając książkę autorstwa J.E. Żółtowskiej należy podkreślić doskonały dobór literatury z zakresu geografii społeczno-ekonomicznej, ekonometrii i planowania przestrzennego oraz aktów prawnych. Jest to pierwsze opracowanie z zakresu geografii osadnictwa w zakresie jej metodyki uwzględniające inwentaryzację metod, począwszy od tzw. klasycznych, jak teoria Christallera, baza ekonomiczna, koncentracja przestrzenna, delimitacja, potencjał demograficzny i polaryzacja, po sieci neuronowe i dyfuzję innowacji. Omówione kilkadziesiąt ujęć metodycznych jest imponującym uzupełnieniem dotychczasowej literatury z zakresu metodyki badań geografii osadnictwa.

*Anita Wolaniuk
Instytut Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytetu Łódzkiego*